

У ці дні, коли Україна відзначає день пам'яті жертв Голодомору, американські журналісти мали нагоду ближче ознайомитись чи не з єдиним західним журналістом, який не вірив офіційним заявам Кремля і сам підпільно поїхав в Україну, щоб побачити, що там насправді коїлося навесні 1933 року. Британець Гарет Джоунз розповів світові про Голодомор, він не боявся офіційної Москви і не вірив її пропаганді. Про це у вашингтонському Прес-клубі розповідав племінник Джоунза Найджел Коллі.

«Більше ніж крихта правди» – так називається книга про молодого журналіста Гарета Джоунза, якому було всього 28, коли він уперше вирушив до Москви. Блискуча освіта, знання французької, німецької та російської мов – разом із палким бажанням розкрити правду – гарантували, що Джоунз не буде задоволений офіційною лінією Москви. Про це свідчать щоденники журналіста.

Ось уривок з того, що Джоунз власними очима побачив в Україні в час страшного Голодомору. «Я перетнув кордон із Росії в Україну. Всі селяни, з якими я розмовляв, ходячи по селах, розповідали одне й те саме: «Немає хліба, ми вже 2 місяці не маємо хліба. Багато людей вмирає. На півдні 20% населення вже вимерли, – сказав мені молодий робітник, – в інших 50 відсотків. Вони нас мордують», – писав Джоунз.

Його цікавила Україна. Наприкінці 1890-х років його мати працювала гувернанткою в сім'ї Джона Г'юза (Юза), валлійського бізнесмена, який був засновником нинішнього Донецька (тоді Юзівки).

Приїхавши до цього міста, Джоунз був вражений брутальністю радянського режиму та браком харчів для населення.

Його критикували інші західні кореспонденти

Джоунз тричі відвідав Радянський Союз. Після кожного візиту він публікував статті в британських газетах. Його статті про Голодомор, однак, зазнали критики з боку інших західних кореспондентів, які працювали в Москві і не хотіли потрапити в неласку Сталіна, нагадує Найджел Коллі.

«Статті Джоунза були незручними для американців та для советів, адже між ними тоді тривали делікатні переговори про дипломатичне визнання СРСР Сполученими Штатами, – каже він. – Джоунза за це видворили з журналістики на довше ніж рік».

Журналіст американської газети «Нью-Йорк Таймс» Волтер Дюранті, лауреат журналістської премії Пулітцера, найгостріше відреагував на статті Джоунза про голод в Україні. Він назвав їх неправдою. «Так, люди вмирають, бо недоїдають, проте в Україні немає голоду», – брехав Дюранті.

У дипломатичній депеші з американського посольства в Берліні, датованій 3 червня 1931 року, співробітник посольства описує розмову з кореспондентом Волтером Дюранті. Під час розмови Дюранті заявив: «Згідно з домовленістю між газетою «Нью-Йорк Таймс» і радянською владою, статті Дюранті завжди віддзеркалюють офіційну радянську лінію, а не думку самого Дюранті». Заперечення Дюранті голоду в Україні стає цілком зрозумілим у світлі цієї інформації.

Намагання позбавити Дюранті Пулітцерівської премії не увінчалися успіхом.

Своєю «діяльністю апологета» Дюранті врешті-решт «удостоївся» інтерв'ю зі Сталіним. Його діяльність, вважає Найджел Коллі, могла побічно призвести до викрадення і вбивства Гарета Джоунза, оскільки репортажі Джоунза розкрили не лише брехливу журналістику Дюранті, а й brutальну політику СРСР супроти українського населення.

Коллі ще й досі чекає офіційної відповіді від газети «Нью-Йорк Таймс». «80 років минуло відтоді, а ви ще й далі не хочете відступити від цього сталінського апологета, чия підтримка радянського режиму могла побічно призвести до вбивства хороброго журналіста, який віддано писав правду про цей геноцид», – зазначає він.

Гарет Джоунз писав про голод в Україні в різних британських та американських газетах. Він ніколи не відступив від того, що бачив власними очима. Влітку 1933 року, перебуваючи у Гданську, Джоунс зустрівся з німецьким консулом із Харкова, який не лише хвалив його статті, а й стверджував, що насправді в Україні ситуація набагато страшніша, там вмирають мільйони з голоду.

Загадкове викрадення і вбивство

Репортажі Джоунза про штучний голод в Україні зробили його персоною нон ґрата в СРСР. Радянський комісар з питань закордонних справ Максим Литвинов, в кого Джоунз свого часу брав інтерв'ю, звинуватив Джоунза в шпигунстві. Джоунзові офіційно заборонили приїжджати до Радянського Союзу.

Книгу про Гарета Джоунза «Більше ніж крихта правди» написала мати Найджела Коллі, Сіріол Коллі. Його щоденники були виставлені в університеті в Кембриджі, репродукції можна подивитися на сайті www.garethjones.org.

2008 року Президент України Віктор Ющенко нагородив Гарета Джоунза посмертно орденом «За заслуги». Загадкове викрадення та вбивство журналіста у 1935 році в Монголії розслідується. Не виключено, що радянські спецслужби були до цього причетні.

Дізнавшись про смерть Джоунза, колишній прем'єр-міністр Великобританії Дейвід Ллойд Джордж, у якого Джоунз працював радником із закордонних справ, назвав його «людиною, яка забагато знала».

Ірина Халупа, [Радіо Свобода](#)